

De Heer P. CRAHAY
Directeur van de Directie voor
Monumenten en Landschappen
Ministerie van het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest - BROH
CCN-Vooruitgangstraat 80, bus 1
1035 Brussel

Brussel,

U/Ref: SD/2011/000735
O/Ref: gm/BXL2.1451/s.497
Bijlage : 1 dossier

Mijnheer de Directeur,

Betreft : BRUSSEL. Kartuizerstraat 5-7. Café Greenwich. Restauratie van het uitstalraam en reconstructie van een gevelbrede luifel. **Principeadvies van de KCML**
Dossier behandeld door Dhr. S. Duquesne. .

In antwoord op uw brief van 15 maart 2011, ontvangen op 16 maart, hebben wij de eer u te melden dat onze Commissie tijdens haar vergadering van 23 maart 2011 over hoger vermelde aanvraag volgend principeadvies heeft uitgebracht.

De aanvraag betreft de restauratie en gedeeltelijke reconstructie van de begane grond van de voorgevel van het café Greenwich (pui van het café en toegang tot de appartementen) alsook de mogelijke reconstructie van een gevelbrede luifel.

Algemeen genomen waardeert de Commissie de kwaliteit en de inspanningen van de ontwerpers bij het opstellen van deze principeraanvraag en de intentie om de pui op het gelijkvloers, in navolging van de restauratiewerf van het café, eveneens in zijn vroegere luister te herstellen. Voor wat de beide vragen betreft die vandaag worden voorgelegd, brengt de Commissie volgend advies uit.

1. Restauratie van de gevel ter hoogte van de begane grond (pui van het café).

Naar aanleiding van de ontmanteling van de beschilderde metalen platen (marmerimitatie) op de gevel, kon worden vastgesteld dat de afwerking en ornamenten van de voorgevel waarvoor in 1916 een bouwvergunning werd afgeleverd nog gedeeltelijk behouden bleven. Het betreft een bekleding in witte en groene marmer (type Brèche violette en Vert de mer) van de pilasters, de deuromkadering en de latei met bronzen ornamenten (kapitalen, kolombasissen en guirlandes op de schachten). De materiële sporen stemmen overeen met de geveltekening uit 1916 (14/12/1916). Deze tekening toont ook de aanwezigheid een centrale, kleine luifel, onder de impost van de toegangsdeur tot het café, die vandaag nog bestaat (gedemonteerd met het oog op de restauratiewerken).

Aangezien er nog vrij veel oorspronkelijk materiaal aanwezig is (stukken van de marmerkleding, sommige bronzen ornament of afdrukken van die ornamenten), aangevuld met de vrij gedetailleerde gevelopstand uit 1916, acht de Commissie het perfect mogelijk de toestand uit 1916 te restaureren en gedeeltelijk te reconstrueren. Ze moedigt die optie dan ook erg aan aangezien dat een grote meerwaarde zal betekenen voor het beschermde pand en de inspanningen die voor het interieur worden geleverd zal vervolledigen. De Commissie is ervan overtuigd dat dit de uistraling van het

café erg ten goede zal komen. In de aanvraag van de unieke vergunning moeten de restauratie / reconstructiewerken nog verder gepreciseerd en aangevuld worden, maar gezien de hoge kwaliteit van het vooronderzoek is hiervoor al een stevige basis gelegd. Ook bepaalde functionele aanpassingen, zoals de integratie van brievenbussen en een parlofoniesysteem dienen nog nader bestudeerd en gedetailleerd te worden zodat ze op een discrete manier in het geheel geïntegreerd kunnen worden. De nodige details hiervan dienen eveneens aan de aanvraag te worden toegevoegd.

2. Toevoeging van een gevelbrede luifel

De vraag naar de mogelijke reconstructie van een gevelbrede luifel kan de Commissie daarentegen niet positief adviseren. Hoewel er betekenisvolle historische en materiële aanwijzingen van de aanwezigheid van die luifel werden teruggevonden, vertonen deze bronnen hiaten en is er tot op vandaag volgens de KCML onvoldoende bewijs en beeldmateriaal (in het bijzonder oude foto's) om een volledig historische verantwoorde reconstructie, die bovendien coherent is met de restauratie en reconstructie van de gevel, mogelijk te maken.

De ontwerpers baseren zich voor hun voorstel op volgende elementen. Enerzijds komt die brede luifel voor op de plannen van de bouwaanvraag voor het pand uit 1914 alsook in de briefwisseling tussen de Stad Brussel en de bouwheer waarin bijkomende details van die luifel gevraagd en ingediend werden (cf. niet gedateerde detailtekening). Hierbij dient te worden opgemerkt dat de pui van het café op de plannen van 1914 wel dezelfde opdeling en ritmering had als deze die in 1916 werd aangevraagd (en uitgevoerd) maar een verschillende en vooral een meer sobere decoratieve uitwerking had. Anderzijds zijn er *in situ* materiële sporen van die gevelbrede luifel teruggevonden, namelijk afgezaagde I-profielen en een restant van een 'krul' van de consoles die deze luifel ondersteunden. Op basis daarvan gaat men er dan ook van uit dat een gevelbrede luifel daadwerkelijk heeft bestaan. Deze zou dan kort daarna vervangen zijn geworden door een kleine, lager geplaatste luifel of mogelijk een tijd lang tegelijk met die tweede luifel bestaan hebben. Dat laatste lijkt de Commissie echter weinig waarschijnlijk: wat zou het nut geweest zijn van de plaatsing van een kleine, nieuwe luifel onder de bestaande grote luifel? Ook esthetisch en praktisch gezien (interferentie bevestigingssysteem van beide luifels? Onderhoud?) lijkt die veronderstelling weinig waarschijnlijk. Volgens de KCML is het niet ondenkbaar dat, de grote luifel ofwel gerealiseerd werd, maar vrij snel daarna (omwille van een ongeluk?) vervangen werd door de kleine luifel, ofwel dat hij nooit volledig uitgevoerd werd en dat de bouwheer dus vrij snel nadat de werken werden aangevat zijn plannen wijzigde (en de reeds uitgevoerde elementen opnieuw verwijderde). Ook hiervoor zijn echter op dit moment geen tastbare bewijzen.

Een ander argument dat de pertinentie van de reconstructie van de grote luifel in vraag stelt is het feit dat op de gevel uit 1916 en meer bepaald op de marmerbekleding van de pilasters, bronzen ornamenten werden aangebracht (guirlandes onder de kapitelen) die niet verenigbaar lijken met de plaatsing van de steunelementen van de grote luifel: Het verticale deel van die steunen zou immers ter hoogte van die ornamenten geplaatst moeten worden wat dan weer hun reconstructie (en het historisch samen bestaan van beide elementen) in vraag stelt. Anderzijds dreigt een nieuwe gevelbrede luifel de gerestaureerde gevel, zoals hierboven beschreven, letterlijk "in de schaduw" te zetten.

De Commissie merkt verder ook op dat het enige archiefdocument dat de brede luifel documenteert (cf. het niet-gedateerde detailplan) niet helemaal overeen lijkt de stemmen met de materiële sporen (lokalisering en aantal consoles?) noch met de schetsen die aan het dossier toegevoegd werden om het reconstructievoorstel te illustreren.

Kortom, het voorstel van een gevelbrede luifel roept vandaag nog heel wat vragen op en houdt een aantal tegenstrijdigheden en onzekerheden in die een volledig historisch verantwoorde reconstructie in de weg staan. Het ontbreken van fotografisch materiaal vormt hierbij, naast de

vorige bedenkingen, een van de belangrijkste knelpunten. De Commissie meent dan ook dat de restauratie van de gevelpui gekoppeld moet worden aan de restauratie en terugplaatsing van de kleine luifel. Beide elementen (pui en kleine luifel) hebben immers zonder enige twijfel samen bestaan. De bestaande luifel is bovendien een interessant element waarvan de verwijdering bijkomende erfgoedkundige vragen zou oproepen. Het is immers vanuit erfgoedkundig standpunt moeilijk aanvaardbaar een bestaand, kwaliteitsvol element door een nieuw te reconstrueren onderdeel te vervangen, waarvan de exacte vormgeving niet helemaal gekend is en die vragen zou oproepen wat authenticiteit betreft.

De Commissie moedigt de bouwheer en ontwerper aan op korte termijn het restauratiedossier van de gevel te vervolledigen en in te dienen zodat de volledige restauratie en renovatie van het café Greenwich voltooid kan worden en het café opnieuw kan bewonderd worden door het publiek en de voorbijgangers.

Met de meeste hoogachting,

G. MEYFROOTS
Adjunct-secretaris

A. de SAN
Wvd.Voorzitter